

EMPERYALİST AKINLAR (II): PASİFİK'TE HAKİMİYET

ABD'nin XIX. yüzyılın emperyalist hareketine katıldığı bir yer varsa, bu Pasifik'tir. ABD 1853'ten (Amiral Perry'nin Japonya seferinden) 1898'e kadar, Pasifik'te, en değerli parçaları Hawaii ve Filipinler olan bir sömürge imparatorluğu oluşturdu. Bu imparatorluk, çok çeşitli amaçlara hizmet edecekti. İşadamlarının iştahını kabartan Asya pazarlarını, özellikle de Çin pazarını bir yana bırakacak olursak, diğer amaç daha klasikti: Dinsel vizyon, yani Hıristiyanlaştırma. Pasifik halklarının Protestanlaştırılması, ABD'nin jeostratejik hedefleriyle örtüşüyordu. Japonlar ve Avrupalılar, Amerika kıtasıyla ilgili gözleri kapalı tartışadursunlar, ABD Pasifik halklarını Protestanlaştırmak suretiyle kıtanın "dünyaya açılmasına" katkıda bulunacaktı.

1853-1898

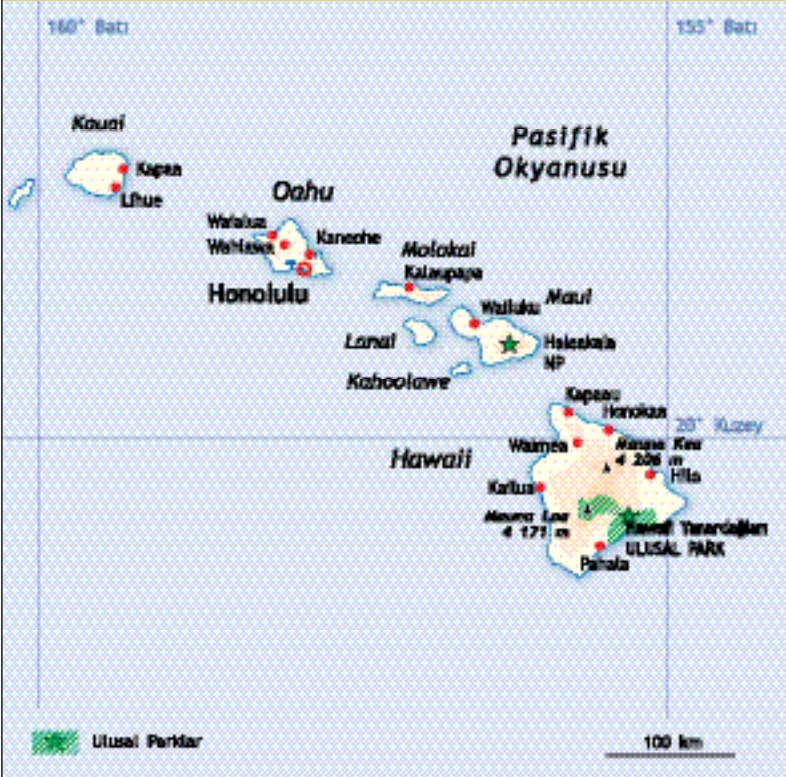
Pasifik'in Fethi

Başkan Grant'ın Dışişleri Bakanı William Steward (1865-1869) Kuzey Kutbu'ndan Panama'ya, Hawaii'den İzlanda'ya uzanan bir Amerikan ulusunun hayalini kuruyordu. Kongre, "Steward'ın deliliğine" pek itibar etmemekle birlikte, Alaska'yı Rusya'dan 7 milyon dolara satın almayı kabul etti. Bu alışveriş, Kuzey Amerika kıtasının tüm Pasifik kıyısında hak iddia eden Washington'daki emperyalist kligin emelleri konusunda Britanya'yı tedirgin etti. ABD, Aléutiennes takımadalarından batıya, Kamçatka'ya kadar uzanan 1 500 000 km²'lik devasa bir toprağa sahip olmuştu. Alaska da, tıpkı Hawaii gibi, 1959'da eyalet statüsüne kavuşuncaya kadar federal bölge olarak kaldı. Çin'e, Filipinler'e ve Japonya'ya yerleşen Protestan misyonerler gibi, ABD'li işadamları da, bu geniş pazarların kendilerine açılmasını arzuluyorlardı. Bu da, uzun Pasifik geçişi denizyolunun kontrol altına alınmasını, denizyolunu korumak için bir donanma oluşturulmasını ve donanmanın ikmal için de akıllıca konuşlandırılmış üsler kurulmasını zorunlu kılıyordu. Aşağıdaki haritada, batıya doğru yapılan akın ve ABD'nin doğrudan Uzakdoğu'ya uzanan eksen üzerindeki adaların ve takımadaların kontrolünü nasıl ele geçirdiği gösterilmiştir. Bu akın, Kuzey Amerika ile Uzakdoğu'nun tam ortasında yer alan Midway'in 1867'de ilhak edilmesiyle başladı. 1898'de İspanya'ya karşı yürütülen savaşla hızlandı. Çatışma, Amiral Dewey'in Manila'daki eski İspanyol donanmasını yok etmesi ve bundan kısa süre sonra da takımadaların himaye altına alınmasıyla başlamıştı zaten. İspanya, Paris antlaşmasıyla, Guam adasını da ABD'ye bıraktı. Filipinler'le birlikte ABD, 300 000 km²'lik bir takımadalar zincirinin kontrolünü ele geçirmiş oldu. Bu binlerce adayı kontrol altında tutabilmek için ise, 1916'da adalara bir tür *home rule* (öz yönetim) vermek ve bağımsızlık vadedmek zorunda kaldı. 1898'de Hawaii ve Wake mercan adası ilhak edildi, 1899'da da (Berlin Antlaşması ile) Samoa, Almanya ile paylaşıldı, böylece Pasifik'teki takımadalar imparatorluğunun kuruluşu tamamlanmış oldu.

“Hawaii'nin ilhak edilmesinin, 'belirlenmiş yazgı' ile falan ilgisi yoktu. Bu sadece ve sadece Dewey'in Manila'da kazandığı şaşırtıcı zaferin bir sonucuydu.”

D.W. MEINING, THE SHAPING OF AMERICA, 1998.

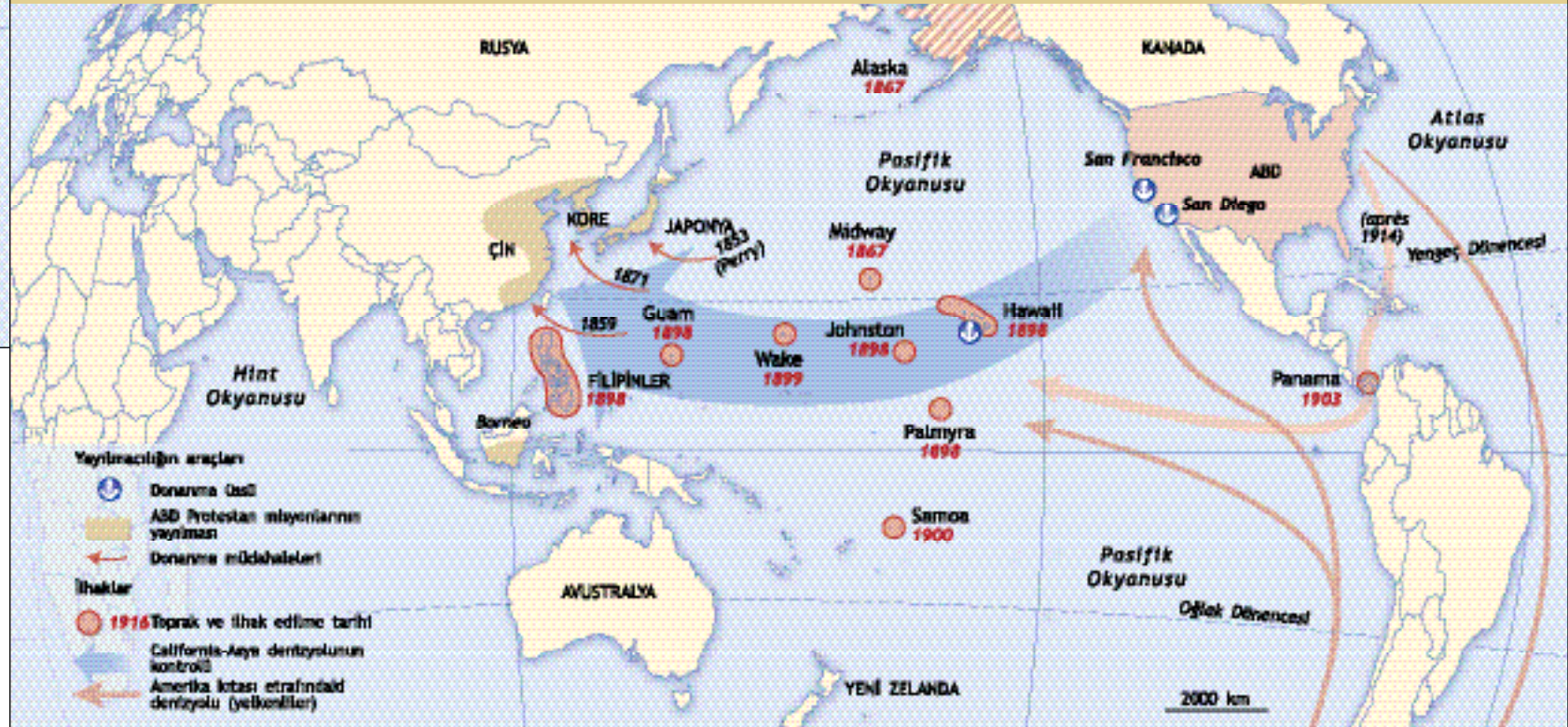
HAWAİİ TAKIMADALARI

Hawaii'nin ilhaki

Hawaii takımadaları, California ile Uzakdoğu'nun tam ortasında, güneydoğudan kuzeybatıya 3200 km boyunca uzanır. Hawaii, yedi büyük adadan ve bir sürü küçük mercan adasından oluşur. Bu küçük mercan adalarından en ünlüsü Honolulu'ya 2500 km mesafedeki Midway'dir. Midway daha 1867'de Amerikan Donanması tarafından işgal edilmişti. 1850'lerden itibaren balina avcılığı, California'dan gelen çiftçiler ve hayvan yetiştiricileri, bağımsızlığına hayli düşkün fakat yeni gelenlerin baskısına da direnemeyen bir monarşinin egemenliğindeki takımadalara yerleşmeye başladı. 1893'te Kraliçe Liliuokalani tahttan indirildi ve krallık ABD'nin himayesine girdi. Başlarda kararsız olan Kongre, 1898'de İspanya ile yapılan savaşın coşkusu içinde takımadaları ilhak etti. Hawaii, eyalet statüsünü ancak 1959'da, Alaska ile birlikte kazandı. Bu sayede ABD güçlü bir kara üssüne sahip olmakla kalmadı, Honolulu'daki Pearl Harbor koyunda, kuzey Pasifik'teki tüm kuvvetlerini komuta edecek bir donanma üssü de kurdu.

1914 ÖNCESİNDE ABD'NİN PASİFİK'TE YAYILMASI

SEFERBERLİK VE ZAFER 1939-1945

1929 krizinin etkilerini henüz atlatamayan, Pasifik donanması Japonlar tarafından neredeyse tamamen yok edilen ABD, Mihver devletlerinin ikili saldırısıyla somutlaşan küresel meydan okumaya karşı durabileceğini birkaç ay içinde gösterdi. Çok büyük bir maddi güç, sınırsız kaynaklar, on milyonlarca erkek ve kadın seferber edildi. ABD, sanayi dehasıyla mucize yarattı. Amerikan savaş sanayii, 1939'da % 1,4 kapasiteyle çalışırken bu oran 1944'te % 41'e yükseldi. Batı'da yeni fabrikaların açılmasıyla daha da güçlenen Amerikan savaş sanayiinin kalbi olan Büyük Göller bölgesi eyaletleri, Atlantik cephesinin ihtiyacı olan silah ve mühimmatın % 35'ini, Pasifik cephesinin ihtiyacının % 86'sını karşılayan muazzam bir cephanelik haline geldi.

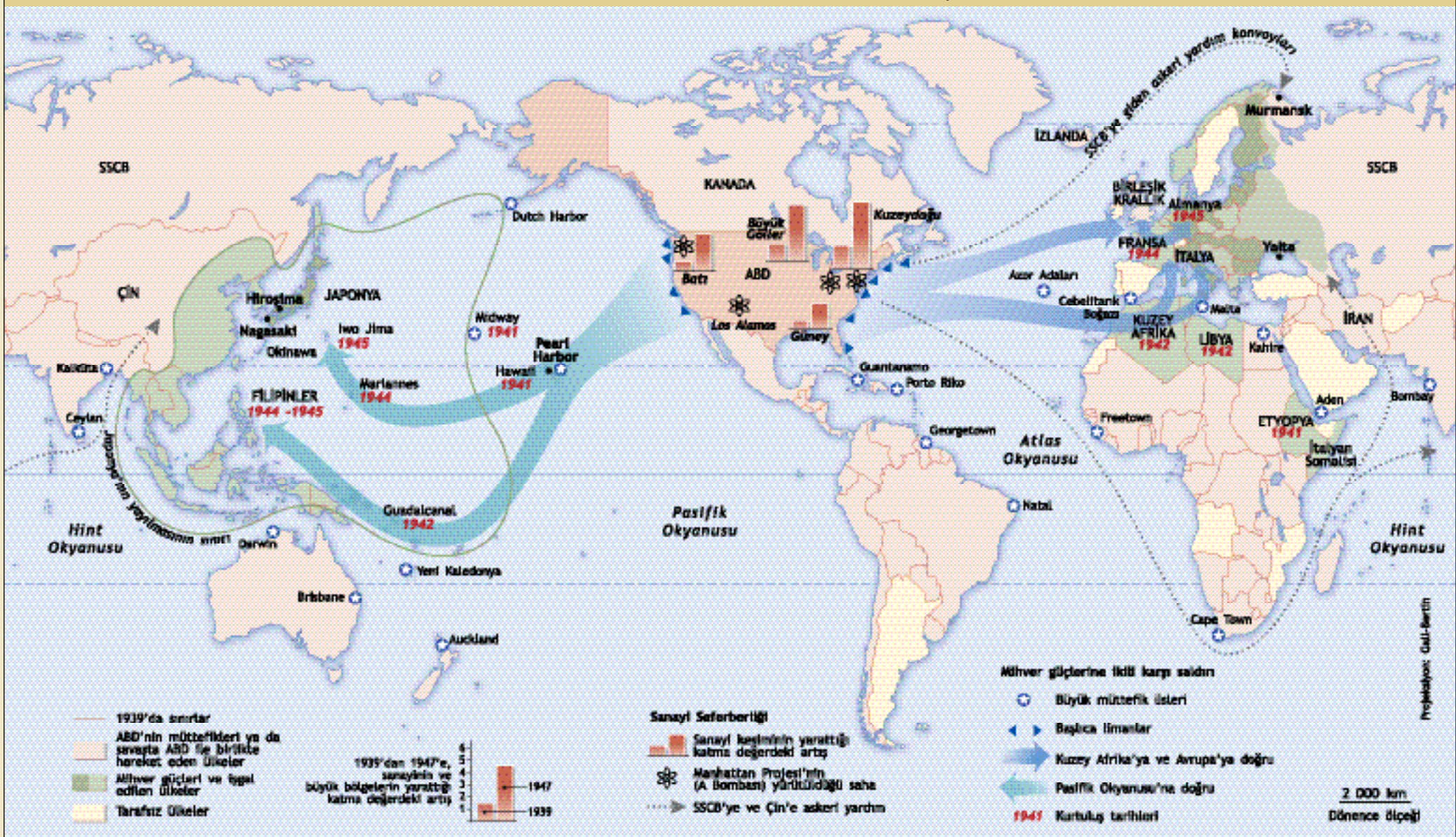
İki cephede savaş

Amerika için savaş kötü başladı çünkü Japonya'nın Pasifik'te (1942) ve Avrupa Mihver devletlerinin Kuzey Afrika'da ve Atlantik'teki başarılı saldırıları ardından toparlanma hayli ağır ve zor oldu. Ancak, ülke ekonomisi muazzam bir savaş faaliyeti için seferber edildi; tüm müttefikler burada üretilen silah, mühimmat, savaş gemileri ve uçaklarıyla donatıldı. Manhattan Projesi ile bilimcilerin savaş faaliyetine katkıda bulunması sağlandı. ABD Temmuz 1945'te ilk atom bombasını yaptı.

Askeri açıdan öncelik, Avrupa cephesiydi. Buradaki müttefiklerin -ki Sovyetler Birliği de müttefikler arasındaydı- ikmal edilmesi ve kıtanın yeniden ele geçirilmesi gerekiyordu. Bunun için, önce kuzey Afrika yeniden ele geçirildi (1942), sonra da Sicilya (1943) ve Normandiya ile Provence (1944) çıkarmaları yapıldı ve Alman kuvvetleri batıdan kuşatıldı. ABD, kuvvetlerinin büyük bölümünü bu işe seferber etti (16 milyon erkek ve kadın). Pasifik adalarının geri alınması ise daha uzun sürdü ve Japon direnişi ancak atom bombası (1945) ile kırılabilirdi. Pasifik'te verilen mücadele 406 bin Amerikalının hayatına mal olsa da, Pasifik bölgesi savaştan sonra Amerika'nın jeostratejik zaferinin simgesi oldu.

1941-1945

ABD İKİ CEPHEDE BİRDEN SAVAŞTA

“

Aralık 1941: ABD ordusu Avrupa ve Pasifik savaşlarına hazır değil [...] Şimdi iki cephede birden savaşmak, küresel sorumluluklar üstlenmek gerekiyor.
 ANDRE KASPI, LES AMERICAINS, LE SEUIL, 1986.

”

SOĞUK SAVAŞ (II): NÜKLEER YARIŞ

Atom bombasını kullanan ilk ülke olan ABD, hem hegemonyasını sürdürebilmek, hem de 1949'dan itibaren nükleer silahlarla donanmaya başlayan SSCB'nin karşısında durabilmek amacıyla nükleer silah kapasitesini aralıksız olarak arttırdı. Bu silahlanma yarışı, 1970'lerdeki geç kalmış Amerikan-Sovyet antlaşmalarına kadar devam etti. ABD, ağır bombardıman uçakları, nükleer denizaltılar ve yeraltına gizlenmiş füzelere oluşan ve SSCB'ye güneyden yönelen son derece tehditkâr bir cephanelik oluşturdu. Kendi topraklarını da, Sovyet füzelere gelmesini beklediği kuzey kutbu yönüne çevrilmiş gelişmiş radar izleme sistemleriyle donattı.

VURUCU GÜÇ: AĞIR BOMBARDİMAN UÇAKLARI

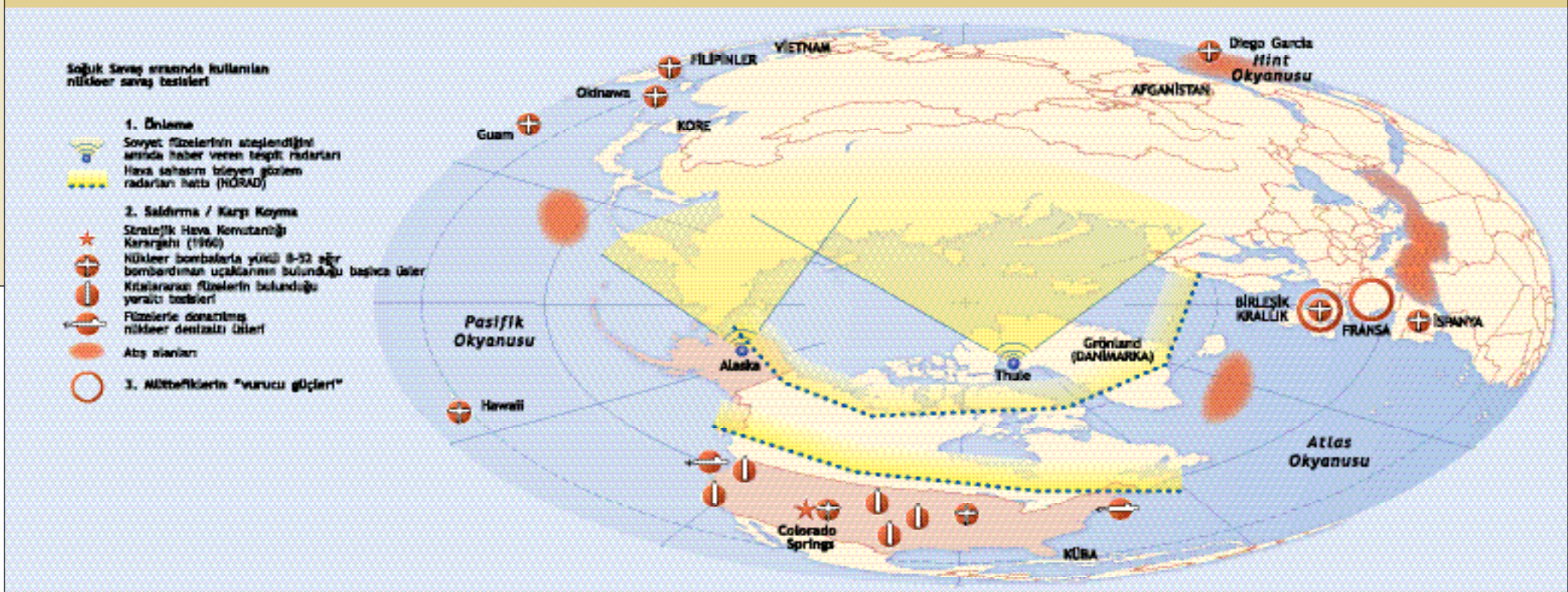
B-52: AMERİKAN VURUCU GÜCÜNÜN AĞIR TOPU

1954'te hizmete giren bu devasa uçak, tüm zamanların en güçlü bombardıman uçağı: 31 tonu klasik ve nükleer bombalar olmak üzere, toplam ağırlığı 229 ton. Sekiz motorlu. Aslında, SSCB üzerinde yüksek irtifada uçup görevini tamamladıktan sonra müttefik bir ülkedeki hava üssüne dönmek üzere tasarlandı. Bu uçaklardan 1952-1962 arasında 744 adet imal edildi. Bunların yüz kadarı halen görevde.

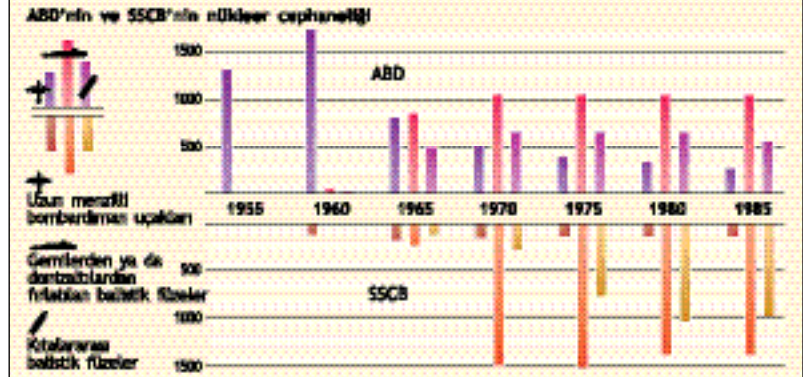
Erken uyarı ...

ABD ve Kanada, Kuzey Amerika'nın hava savunması için ortak bir komuta merkezi olan Norad'ı kurdu. Norad, savunma maksatlı birçok radar hattından oluşuyordu. Bunların en gelişmiş, Thulé (Grönland'ın kuzeybatısı) ve Alaska'nın göbeğindeki Clear hava üsslerine kurulmuş olan ve Sovyet füzelere havalandığını tespit edebilen ekipmandı.

ABD NÖBETTE

NÜKLEER SİLAHLANMANIN SEYRİ

Ülkenin her yerinde silah depoları

ABD nükleer bakımından 1960'ların başına kadar baskındı. Vurucu gücü, temelde, uzun menzilli bombardıman uçaklarına dayanıyordu. Yukarıdaki grafik, dengelerin nasıl değiştiğini, İki Büyükler'in (ABD ile SSCB), farklı yönelimlerle, nasıl tamamen farklı biçimde silahlandıklarını gösteriyor: Sovyetler, tercihini, güdümlü ve kıtalararası füzelere atabilen nükleer denizaltılardan yana kullanırken, Amerikalılar, bir yandan stratejik öncelikleri, bir yandan da silah sanayii lobisinin baskıları doğrultusunda daha geniş bir silah yelpazesine bağlı kaldı. B52'lerini muhafaza ettiler ve yeni modeller geliştirdiler (B2 ve B1). Hem konvansiyonel hem de nükleer başlık taşıyabilen füzelere donatılmış onlarca nükleer denizaltıdan oluşan bir filo oluşturdu. Büyük Çayırar bölgesinin kuzeyinde, kutupların üzerinden doğruca SSCB'ye yönelecek füzelere konuşturdıkları bir yeraltı üssü de inşa ettiler.

“

Sovyetler'in güç kazanması üzerine, 1962 sonunda, dönemin başkanı Robert Kennedy'nin Savunma Bakanı Robert McNamara, "karşılıklı kesin yıkım" doktrini geliştirdi ve İki Büyükler arasında bir tür denge kuruldu: Dehşet Dengesi

”